

Naučná stezka „Cestou starého dubu“

Anotace:

Staleté solitérní duby jsou v měřítku ČR jedinečnou dominantou břeclavského Pohanska, významné turistické lokality jihu Moravy. Cílem naučné stezky je originální formou informovat návštěvníky o jejich významu pro lokalitu samotnou, i organizmy na ně vázané a zároveň je jejich prostřednictvím seznámit i s historií a vývojem okolní přírody a krajiny. Klíčovým prvkem naučné stezky jsou řezbářsky upravené části stromů (kořenový systém, pařez s letokruhy, kmen s vývrty brouků, koruna s čapím hnízdem aj.), které společně s ilustrovanými panely budou v krajině vytvářet unikátní informační prvek.

Popis výchozí situace:

Staleté solitérní duby jsou výraznou dominantou břeclavského Pohanska při soutoku Moravy a Dyje a právě zde se v měřítku ČR vyskytují v jedinečném rozsahu. Jejich význam spočívá nejenom v utváření krajinného rázu, ale zejména jejich funkci jako biotopu pro mnoho ohrožených druhů organismů od hmyzu (mravenec lužní, saproxylictí brouci) po ptactvo (mnohé druhy hnízdí v jejich dutinách, v korunách si staví hnízda zde hojně čapí bílí i dravci). Zároveň lze na jejich příkladu ukázat význam tradičních forem hospodaření v krajině, jejich historii a proměny. V současné době zde neexistuje ucelený informační zdroj pro návštěvníky oblasti, který by je s tímto fenoménem seznámil; lokalita je přitom významná z hlediska turistiky a zejména cykloturistiky nejen v místním měřítku. V současnosti je v oblasti Soutoku několik informačních panelů. Většina z nich se věnuje druhové ochraně, územní ochraně, nebo popisuje historii a tradice lesnického hospodaření. Stezka, která by na základě jednoho prvku představila historii oblasti, specifika stanovištních poměrů a význam dřevin jako ekosystému, není v současnosti na lokalitě zastoupena.

Cíle projektu:

- ♦ zvýšení informovanosti návštěvníků o zdejší krajině, její historii, hospodaření v ní seznámení s fenoménem staletých solitérních stromů
- ♦ zvýšení turistické atraktivnosti lokality
- ♦ možnost využití naučné stezky pro ekologickou výchovu, osvětu a vzdělání

Výstupy projektu:

- ♦ Realizace 5 kusů tabulí naučné stezky
- ♦ 5 - 10 článků v místních zpravodajích
- ♦ Akce při otvírání stezky: propagace realizátorů a partnerů projektu, informování v místních věstnících – záleží na počasí nejlépe v období jara

Zapojování a informování veřejnosti:

V průběhu i po realizaci stezky bude veřejnost informována v místním tisku, zpravodaji radnice, turistických a přírodovědných časopisech, o důvodech i formě provedení naučné stezky.

Spolupracující osoby a organizace:

Město Břeclav, Lesy ČR, Pavel Procházka - tvůrce ilustrací, Adam Balajka - umělecký sochař a řezbář.

Lokalizace:

Okolí stezky vedoucí mezi zámečkem Pohansko a zámečkem Lány na katastrálním území Břeclav. Celkem 5 zastavení.

Soupis pozemků, na kterých budou jednotlivé panely umístěny a jejich vlastníků

3739/2 Město Břeclav

3478/11 Lesy ČR

3433/1 Lesy ČR

4017/1 Lesy ČR

4021/9 Lesy ČR

Území je součástí Evropsky významné lokality Soutok – Podluží, Ptačí oblasti Soutok - Tvrdonicko, Biosférické rezervace Dolní Morava a mokřadů mezinárodního významu.

Rozšířený popis:

Celá naučná stezka bude představovat pět samostatných zastavení. Konstrukce stezky bude vyrobena z místního dřeva dubu letního, jenž je zároveň ústředním tématem celé stezky. Nosná konstrukce jednotlivých zastavení bude opracovaná jako řezbářský prvek. Každé zastavení bude originální formou zpracování i ilustracemi v panelu. Po celou délku stezky bude nosná konstrukce tematicky propojená s informacemi na panelu. Interaktivní část stezky bude součástí každého panelu. V případě zastavení Strom jako místo k životu budou exempláře brouků umístěny do vykotlaného kmene dubu a návštěvníci je mohou pozorovat otvory vyvrtanými do kmene. U zastavení Strom jako Hnízdo budou mít návštěvníci možnost si vytvořit svou vlastní korunu, z padlých a starých větví. U Zastavení Historie bude představena četba historie z pařezů stromu.

Stezka by měla informovat o souvislostech v širším okolí. Netradiční a interaktivní technické provedení nosných konstrukcí, by mělo sloužit jako informační, herní prvek a v neposlední řadě umělecký prvek.

1) **Název: CESTA STARÉHO STROMU**

základní informace o naučné stezce (délka, počet zastavení, způsob provedení)

stručné seznámení s územím a významnosti solitérních stromů

2) **Název: STANOVIŠTĚ**

Konstrukce: Kořenový systém

Text bude informovat o jednotlivých stanovištích lužní krajiny a o druzích na ně vázaných.

Ilustrace: Cílem panelu je lidem představit lužní krajinu a její jednotlivá stanoviště. Ilustrace by tedy měla znázorňovat řez jednotlivými stanovišti, která budou doplněny krátkými texty v samotné ilustraci. Tzn. že v celé šířce panelu do výšky cca 25 cm bude nejprve znázorněn řez řekou (rozdíl mezi erozním a sedimentačním břehem, obrázky ryb, padlého kmene stromu) na břehu měkkým luhem (vrby, topoly, olše), mrtvým ramenem (stanoviště významné pro fytofilní druhy ryb, rozmnožiště obojživelníků), dále od řeky tvrdým luhem (duby, jasany,

habry, lípy), nivní loukou se soliterními duby (jedná se o živinami bohatá stanoviště, proto i duby zde dorůstají větších rozměrů než na hrúdech - potřeba zachytit tento rozdíl) a v neposlední řadě řez hrúdem se suchomilnou vegetací. Samotný řez lužní krajinou by byl bez podrobnějších detailů. Jednotlivá stanoviště a druhy by pak byly na panelu rozkresleny samostatně.

3) Název:**HISTORIE**

Konstrukce: Pařez s letokruhy

Text bude informovat o historii přírody, krajiny a hospodaření v ní a jejich vlivu na stromy („historie očima dubu“). V textu bude věnován prostor i možnosti četby historie pomocí letokruhů – poznatky z oboru dendrochronologie

Ilustrace: Čtyři obrázky orientované na výšku. Každý z obrázků bude zachycovat krajinu v určitém období. Ústředním motivem by byl soliterní dub, kolem kterého by se měnila krajina a způsoby jejího obhospodařování. První obrázek by znázorňoval počátky zemědělství (tzn., v dolní části obrázku by byl řez šterko-písčítým podložím, pod soliterním dubem by se pásala volně žijící zvěř a v dálce by byla malá osada prvních zemědělců). Druhý obrázek období Velkomoravské říše (tzn., v dolní části obrázku by byl řez částečně zahliněnou nivou na šterko-písčitém podloží, v okolí soliterního dubu by se pásal dobytek a byla políčka). Třetí obrázek by znázorňoval 15. až 16. stol., kdy už lidé trvale v nivě nežijí a jen ji využívají k pastvě dobytka a lukaření (tzn., v dolní části obrázku by byl řez výrazně zahliněnou nivou, v okolí soliterního dubu by se pásal dobytek). Čtvrtý obrázek by odrážel současnou situaci (s nadsázkou by se mohlo jednat o krajinu zastavěnou s technicky upraveným korytem řeky).

4) Název:**STROM JAKO MÍSTO K ŽIVOTU**

Konstrukce: Kmen stromu

Text bude informovat o sproxylických druzích brouků, o jejich vývoji stejně jako o dalších druzích živočichů a rostlin na stromy vázaných.

Ilustrace: Celkový pohled na dub s obrázky brouků (roháč obecný, tesařík obrovský, tesařík alpský, krasec dubový, páchník a další), mravenců lužních, několika hub a ochmetu.

5) Název: **STROM JAKO HNÍZDO**

Konstrukce: Koruna stromu s ve dřevě navrtanými otvory, kde si každý procházející může ze suchých větví vytvořit svůj vlastní korunu

Text by měl informovat o ptácích hnízdících v korunách a dutinách starých stromů. Bude zdůrazněn i význam starého stromu a jeho habitu jako výrazného krajinného prvku.

Ilustrace: Celkový pohled na dub s obrázky hnízd ptáků (čapí hnízdo, hnízdo dravce, žluny, červenky), dutina s netopýry a sršním hnízdem

Potřebnost realizace projektu:

Jak bylo zmíněno v úvodu, solitérní duby jsou unikátem nejen v rámci regionu, ale celé ČR. O jejich významu slouží i rozsáhlý projekt na jejich obnovu realizovaný v průběhu roku 2009. V rámci tohoto projektu bylo na lokalitě vysázeno několik desítek solitérních stromů. Informační náplň stezky, kdy pomocí jednoho prvku jsou představeny vazby na širší okolí, není v našich podmínkách zcela obvyklá a přitom velmi důležitá.

Prezentace regionu Břeclav je v mnoha případech zúžena na představení kulturního dědictví areálu LVA. Přírodní bohatství je, však jeho neméně důležitou součástí. Solitérní stromy v tomto bodě vytváří mezník mezi kulturním a přírodním, jsou přírodní dominantou kulturní krajiny LVA.

Změny a zlepšení:

Realizací projektu si slibujeme zvýšení popularity dominant starých dubů mezi místními obyvateli i návštěvníky přijíždějící z větších dálek.

Cílové skupiny:

žáci a studenti Břeclavi a okolí

turisté a návštěvníci regionu

obyvatelé Břeclavi a okolí

Pokračování projektu:

Možnost realizace výukových projektů ve spolupráci se školami, zaměřených na krajinu a přírodu soutoku Moravy a Dyje.